



# ACTIVITEITENPLAN

## initiatief Uitvoeringsagenda Faro

Dit model voor een activiteitenplan hoort bij de Subsidieregeling Uitvoeringsagenda Faro. Uw activiteitenplan met bijhorende begroting dienen ter beoordeling van uw initiatief. Hiertoe plaatst u enerzijds uw activiteitenplan op <https://faro.cultureelerfgoed.nl> (het Faro platform). Deelnemers van het platform kunnen op deze manier een reactie geven op uw initiatief. Anderzijds legt u zowel het(zelfde) activiteitenplan als ook de begroting voor door dit toe te sturen aan [faro@cultureelerfgoed.nl](mailto:faro@cultureelerfgoed.nl). Op het Faro platform vindt u meer informatie over de procedure en criteria.

Onderstaande gegevens worden ingevuld door de organisatie/persoon die uiteindelijk ook de formele subsidieaanvraag zal indienen en tevens de subsidie op diens rekening ontvangt.

|                                    |                                 |
|------------------------------------|---------------------------------|
| Naam organisatie:                  | BURO BOUWRITUELEN               |
| Contactpersoon:                    | [REDACTED]                      |
| E-mailadres:                       | [REDACTED]                      |
| Telefoonnummer:                    | [REDACTED]                      |
| Naam initiatief:                   | INSPIRATIE AANBOD BOUWRITUELEN* |
| Totale kosten:                     | 41.048 EURO                     |
| Gevraagde subsidiebijdrage:        | 24.999 EURO                     |
| Bedrag cofinanciering door derden: | 26.401 EURO                     |
| Bedrag eigen bijdrage:             | 550 EURO                        |
| Inzet vrijwilligers in uren:       | 550 UREN                        |

\* Een bouwrutueel = beleving- en ontwikkelingsproject die "de staat van tussentijd" markeert van een bouwwerk. Het doel van het bouwrutueel is het sentiment & de identiteit van de erfgoedlocatie inzichtelijk te maken en te vertalen in een setting waar in gezamenlijkheid de staat van tussentijd wordt gemarkeerd als concrete bijdrage aan de ontwikkeling van de plek. Hierdoor worden de sentimenten benut en zorgt de interventie voor "gedragen grond."

\*Sentiment: een houding, een gedachte, een oordeel veroorzaakt door een gevoel. Een specifiek perspectief of denkbeeld. Een verfijnd gevoel: een subtiele gevoeligheid. Maar vooral in dit geval: een idee gekleurd door emotie.

## 1. Met welke vorm(en) van cultureel erfgoed heeft uw initiatief van doen?

### Integrale benadering van cultureel erfgoed

Archeologie

### Gebouwd en aangelegd (groen) erfgoed

Cultuurlandschap

Roerend erfgoed

Mobiel erfgoed

### Immaterieel erfgoed

Oral History

Archieven

Digital born erfgoed

Andere vorm, te weten

## **2. Geef een korte omschrijving (maximaal 400 woorden) van het initiatief, waarin u beknopt de aanleiding, de hoofdactiviteit en het doel formuleert.**

### **Aanleiding:**

Elke erfgoedgemeenschap is dynamisch; kennis van de historie en binding met locaties en gebouwen blijft zich vernieuwen. Echter overal waar locaties opnieuw worden ingericht, gaat er mogelijk ook binding tussen mensen onderling en tussen gemeenschap en gebouw verloren. Te vaak merken we dat overheden en vastgoedpartijen moeite hebben om erfgoedtransities zodanig te organiseren dat de omgeving het als een positieve en vooral gemeenschappelijke transitie ervaart.

De waarde die mensen aan erfgoed toekennen is veranderlijk en perspectieven erop verschillen. Dat erfgoed "leeft" onder grote groepen mensen komt tot uiting op momenten dat erfgoedlocaties onderhevig zijn aan leegstand, plannen voor sloop, herontwikkeling en vernieuwing. De grote meerwaarde van een zorgvuldig vormgegeven markering van een dergelijke transitie is niet te onderschatten

In de wereld van transformatie van grote en kleine erfgoedlocaties is positieve participatie en betrokkenheid uit de buurt van wezenlijk belang.

### **Hoofdactiviteit:**

We willen met dit initiatief een collectief van ervaringsdeskundigen mobiliseren om kennis te delen en daarnaast onderzoeken we het eeuwenoude principe "bouwrituelen". Dit sociaal ritueel, waarbij burgers actief participeren in erfgoed in hun eigen leefomgeving, wordt onderzocht en gemoderniseerd.

We verkennen hoe de kracht van eeuwenoude bouwrituelen ingezet kan worden bij hedendaagse erfgoedtransformaties, bedoeld voor iedereen die bouwrituelen wil gebruiken als middel voor participatie. Deze kennis vormt de basis van het Inspiratie Aanbod.

De opgehaalde kennis delen we en testen we bij de ontwikkeling en uitvoering van 2 casestudies:

- een bouwritueel voor de te slopen verweesde "Zusterflat" in 's-Hertogenbosch ten behoeve van woningbouw (niewbouw).
- een bouwrituelen challenge met studenten; zo zorgen we dat ook de nieuwe generatie deze ervaring meekrijgt.

Het definitieve Inspiratie Aanbod wordt vervolgens gratis gedeeld met de rest van Nederland o.a. tijdens het symposium over hoe Bouwrituelen kunnen worden ingezet bij hedendaagse erfgoedtransformaties.

### **Het doel:**

We willen een andere positieve dynamiek op gang brengen waarin overheden, erfgoedwereld, vastgoedwereld en burgers gezamenlijk actief verantwoordelijkheid dragen voor (de transitie van) erfgoed.

Met ons Inspiratie Aanbod stimuleren we dynamische nieuwe vormen van bouwrituelen voor transformaties van erfgoedlocaties. Met deze bouwrituelen beogen we een bijdrage te leveren aan een hechtere samenleving en een betere balans tussen de verschillende belangen bij erfgoedtransities. De aanpak werkt verbindend op verschillende niveaus.

We zien onszelf (het groeiend Collectief van Bouwrituelenbeoefenaars & Infoloket Bouwrituelen) ook als onderdeel van de beoogde verandering. Na afloop van de onderzoeksperiode herdefiniëren we dan ook onze rol hierin en blijven we opgedane kennis ontsluiten.

### **3. Omschrijf wat het beoogde eindresultaat is.**

Uitgaande van verhalen en rituelen als constituerend instrument worden bouwrituelen voor ontwikkeling en uitvoering voorgedragen. Met behulp van het Inspiratie Aanbod en kennisoverdracht kan iedereen die dat wil aan de slag met een bouwritueel.

Handelingskracht bestaat immers bij gratie van verbeeldingskracht. Het Inspiratie Aanbod dient als impuls voor actieve co-creatie en biedt handvatten voor alle betrokkenen bij erfgoed transities. Men heeft tevens meer kennis over het effect en handvatten voor aanpak van een bouwritueel.

Lokale overheden, bouw- en vastgoedpartijen, erfgoedeigenaren, ontwerpers, makers, erfgoedgemeenschappen, bewoners en gebruikers kunnen hiermee al lerende meer ervaring in opdoen, zowel in beleidsvorming als in de uitvoering.

- INSPIRATIE AANBOD dynamisch kennisdossier (met de casestudies)
- 1 symposium
- 1 infoloket

### **4. Neem hieronder puntsgewijs op welke deelactiviteiten of processtappen worden uitgevoerd.**

Ga daarbij uit van maximaal 8 activiteiten/processtappen. Omschrijf per activiteit/processtap:

- de aard, omvang, duur en wijze van uitvoering van de activiteit;
- de doelstelling, resultaten of producten.

Indien gewenst kunt u dit ook als aparte bijlage bijvoegen.

**ANTWOORD IS TE LEZEN IN APARTE BIJLAGE ACTIVITEITEN LIJST**

### **5. Planning: geef aan hoe de deelactiviteiten/processtappen in de tijd worden uitgevoerd.**

**ANTWOORD IS TE LEZEN IN APARTE BIJLAGE PLANNING**

In de Uitvoeringsagenda Faro – deel I is door het erfgoedveld opgetekend wat de betekenis is van het Verdrag van Faro voor de Nederlandse erfgoedzorg en hoe het daar invulling aan wil geven. Om in aanmerking te komen voor een financiële bijdrage moet uw initiatief bijdragen aan de implementatie van het Verdrag van Faro in het functioneren van de Nederlandse erfgoedzorg. De mate waarin uw initiatief hieraan voldoet wordt meegenomen in de beoordeling. Daarover gaan de volgende vijf vragen.

### **6. Aan welke Faro-kernwaarde(n) zoals opgenomen in de Faro Uitvoeringsagenda – deel I voldoet het initiatief?**

- X Participatie in de volle breedte**
- Open houding voor andere erfgoed opvattingen
- X Erfgoed midden in de samenleving**

Erfgoed in de samenleving en we schuren aan tegen participatie in de volle breedte.

## 7. Omschrijf op welke wijze het initiatief voldoet aan de geselecteerde Faro-kernwaarde(n).

### *Participatie in de volle breedte*

We betrekken alle stakeholders in het transitieproces. Denk aan beleidsmedewerkers, architecten, erfgoedeigenaren tot particuliere initiatiefnemers en betrokken bewoners en omwonenden.

We staan open voor wat er wil ontstaan, dat gaat input opleveren. Het vertrekpunt van ons onderzoek in bouwrituelen zijn de sentimenten binnen latente (erfgoed)gemeenschappen rondom de erfgoedlocaties en de betekenissen die zij eraan geven. De grote meerwaarde van een zorgvuldig vormgegeven markering van een dergelijke transitie is niet te onderschatten.

### *Erfgoed midden in de samenleving*

Als verrijking van het bestaande, gedefinieerde erfgoed. Het verhaal, de betekenis en beleving zijn soms net zo belangrijk, of zelfs belangrijker, dan de fysieke erfenis. En die betekenis kan veranderen in de tijd. Deze houding vraagt om nieuwsgierigheid en lef. Om vervolgens weer te verbinden en te onderzoeken wat dat met bestaande opvattingen en systemen doet.

Daarnaast verbindt deze werkwijze cultureel erfgoed aan sociaal-maatschappelijke doelen. Actief participeren bij transitie van erfgoed draagt bij aan het welbevinden. Wederkerigheid tussen erfgoed en sociale cohesie & leefbaarheid,

## 8. Aan welke thema's en de daarbij door het erfgoedveld geformuleerde doelen (inzet) in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I draagt uw initiatief

**substantieel bij?** Er zijn in principe meerdere thema's mogelijk. Raadpleeg voor de beantwoording van deze vraag de uitwerking van de thema's in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I.

- Erfgoed als hulpbron en partner in het sociale domein
- Democratische vernieuwing
- Dynamische leefomgeving
- Waarderen van erfgoed
- Meerstemmigheid
- Oral History
- Digitaal erfgoed
- Archieven
- Archeologie
- Caribisch Nederland
- Internationaal
- Erfgoedbewustzijn en educatie
- Ondersteuning erfgoedparticipatie
- Opleidingen
- Werkwijzen en wegwijzen
- Financiering erfgoedinitiatieven

Democratische vernieuwing: Oude wijsheid (bouwrituelen) als basis voor vernieuwd perspectief voor een democratische samenleving waarin overheden en burgers samen zorgdragen voor erfgoed. Door een andere dynamiek op gang te brengen tussen de "systeemwereld" van de overheid en markt en de "leefwereld" van inwoners. Van kortstondige contacten naar duurzame relaties, op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid.

Nieuwe spelregels, methodiek en/of instrumenten ontwikkelen en met elkaar te delen in de praktijk van alledag (herbestemming of herontwikkeling erfgoedlocaties). De aanpak werkt verbindend op de verschillende niveau's. Een democratische samenleving waarin overheden en burgers samen zorgdragen voor erfgoed.

Naast het thema Democratische vernieuwing passen de volgende thema's ook bij ons initiatief:

Dynamische leefomgeving: erfgoed voor en door mensen, open voor alle perspectieven, verhalen, actieve co-creatie, betrokkenheid inwoners als procesverplichting. Erfgoed kan als plek van ontmoeting of als gespreksonderwerp de relaties en samenwerking in wijk of buurt bevorderen. Hoe? Leren door mee te doen!

Erfgoed als Hulpbron: Erfgoed transitie benutten om te verwerken. In het kader van Omgevingswet en participatieplicht zijn nieuwe bouwrituelen een kans om de betrokkenheid van inwoners bij de leefomgeving opnieuw vorm te geven. Cultureel erfgoed verbinden aan sociaal-maatschappelijke doelen.

**Geef (indien meerdere thema's aangekruist) aan wat naar uw mening het hoofdthema van uw initiatief is. Bij de beoordeling wordt vooral naar dit thema gekeken.**

Democratische vernieuwing is het hoofdthema:

Het cultiveren van overgangsmomenten is een middel om democratische vernieuwing op lokaal niveau samen verder vorm te geven.

## **9. Omschrijf voor het hoofdthema (en - indien relevant - maximaal 2 andere thema's) hoe uw initiatief aansluit bij de in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I omschreven doelen en vraagstukken. Raadpleeg voor de beantwoording van deze vraag de uitwerking van de thema's in de Uitvoeringsagenda Faro – deel I.**

Hoofdthema is democratische vernieuwing; oude wijsheid (bouwrituelen) als basis voor vernieuwd perspectief voor een democratische samenleving waarin overheden, erfgoedeigenaren, bouwers en burgers samen zorgdragen voor een breed gedragen transitie van erfgoed.

De kracht van bouwrituelen

Bouwrituelen markeren deze 'staat van tussentijd'. Met respect voor de vervulde rol en aandacht voor de mensen die zich op wat voor wijze dan ook verbonden voelen met het erfgoed. Bouwrituelen bieden een democratische werkwijze die recht doen aan de emoties rond erfgoedtransities. Door dit gezamenlijk te beleven, ontstaat er ruimte voor verwerking van verlies, acceptatie en betrokkenheid voor een nieuwe bestemming. Alsook kennisverwerving over het erfgoed.

Daarnaast kunnen bouwrituelen bijdragen aan het proces om de waarden en betekenissen van de plek en dat wat verloren gaat of behouden zou moeten blijven in beeld te brengen. Een bouwritueel kan een effectieve en elegante manier zijn om de kwaliteit van een omgeving opnieuw in balans te brengen. Vooral wanneer initiatief en uitvoering van een dergelijk sociaal ritueel bij bewoners komt te liggen. Zo geven bouwrituelen bewoners een handvat om om te gaan met grote veranderingen in hun eigen leefomgeving en de 'initiatiefnemers van ruimtelijke plannen' krijgen de mogelijkheid vroegtijdig te anticiperen op de behoeften van de bewoners. Door een bouwritueel kunnen de verschillende partijen elkaar beter verstaan.

## **10. Omschrijf beknopt (maximaal 400 woorden) op welke wijze het initiatief een structurele verandering teweeg kan brengen ten opzichte van het huidige functioneren van de erfgoedzorg. Denk bijvoorbeeld aan bewustwording van een veranderopgave, systeem aanpassing, schaa sprong, nieuwe coalities, verdieping op een thema, instrumentatie van een thema met werkwijzen of methodieken, of de verkenning van nieuwe mogelijkheden binnen een thema.**

Vastgoed is de laatste jaren een gevoelig onderwerp geworden in onze samenleving. Slopen, behouden, vergroenen, verduurzamen, bewonen, herbesteden, woningtekorten... Allemaal

onderwerpen die druk uitoefenen op ons erfgoed of op andere gebouwen die ons om welke reden dan ook, aan het hart gaan.

Het gesprek over bouwen en wonen is in een klein land met schaarse bouwgrond en een rijke architectonische historie, bepaald geen publieke discussie zonder emotie. Rituelen helpen ons om betekenis en emotie die anders niet zichtbaar en tastbaar wordt, aandacht te geven. Een mens kan verliefd worden op een huis, houden van een straat of strijden voor een gebouw. Emoties horen erbij in een land dat soms niets liever lijkt te doen dan bouwen. En een emotioneel, publiek gesprek moet je faciliteren en koesteren met behulp van Bouwrituelen. Zodat we elkaar recht in de ogen kunnen blijven kijken en niets per ongeluk afbreken.

Onze kennisdeling in de vorm van Inspiratie Aanbod maakt het makkelijk om met Bouwrituelen aan de slag te gaan. Een oude tradities in participatieve benaderingen (rituelen) gestoken in een nieuw jasje (bouwrituelen).

Wij verzamelen en delen onze kennis, aanpak en nieuwe inzichten in een dynamisch dossier (inspiratie aanbod) en ontsluiten dit door de organisatie van een symposium en infoloket. Het dynamisch dossier is bedoeld als verzameling van verhalen, ervaringen, kennis, een visie, een mentaliteit en biedt ontwerptools voor lokale overheden, bouwers en vastgoedpartijen, erfgoedeigenaren, ontwerpers en lokale initiatiefnemers kartrekkers. Zij kunnen met het inspiratieaanbod al lerende meer ervaring opdoen, zowel in beleidsvorming als in de uitvoering. Zij kunnen kennismaken van ervaringen van anderen en dit toepassen in de eigen praktijk. De nieuwe bouwrituelen dragen bij aan de ontwikkeling in de participatieve benadering bij de waardering van erfgoed in de leefomgeving. Met een gezamenlijke aanpak waar sociaal en cultureel welzijn indirect ook onderdeel van zijn.

Bij de beoordeling van uw initiatief wordt ook gekeken naar de aansluiting van uw initiatief bij de ambities van anderen en bij vraagstukken in de samenleving en de inzet van vrijwilligers. Daarover gaan de volgende drie vragen.

## **11. Omschrijf of, en zo ja op welke wijze het initiatief bijdraagt aan actuele (beleids)ontwikkelingen en maatschappelijke vraagstukken. Te denken valt aan uitsluiting, dekolonisering en grote transities in de leefomgeving.**

Nieuwe spelregels, methodiek en/of instrumenten ontwikkelen en met elkaar te delen in de praktijk van alle dag (herbestemming of herontwikkeling erfgoedlocaties).

Andere aansluitmogelijkheden zijn de verplichting om in het kader van de Omgevingswet en het wetsvoorstel *Versterking participatie op decentraal niveau* een participatienota en -verordening op te stellen. Steeds meer gemeenten voeren bovendien een vorm van uitdaagrecht in.

Erfgoed kan als "een onderwerp dat leeft" bovendien een goed thema zijn om democratische vernieuwing op lokaal niveau samen verder uit te vinden; een democratische samenleving waarin overheden en burgers samen zorgdragen voor erfgoed.

We merken door het prikbord initiatief dat we aansluiten op een behoefte aan kennisdeling over positieve participatie in het erfgoedland. Ons initiatief over bouwrituelen is nml nu al opgepikt door Erfgoedhuis Zuid Holland. Op uitnodiging mag [REDACTED] samen met erfgoedbeleidsmedewerker Gemeente Gorinchem [REDACTED] 12 mei presentatie houden over zachte waarden van industrieel erfgoed, hier komen zowel gemeenteambtenaren (vooral uit de regio) als mensen van erfgoedorganisaties op af.

Ook is er door het Prikbord initiatief een verzoek gekomen voor kennisdeling van Saxion Hogeschool Deventer, en spreekt [REDACTED] bij de opening van de Deventer Design Week over bouwrituelen als ontwerpogave van de openbare ruimte. Voor zowel studenten als vakgenoten Social Design.

Het gaat bijvoorbeeld om het conserveren en ophalen van 'nieuwe' verhalen, actief betrekken van omwonenden bij transitie die in de leefomgeving plaatsvinden (sloop en herbestemming).

Op een inclusieve manier worden verschillende groepen in de samenleving betrokken bij erfgoedtransities. Dit project biedt handvaten voor alle betrokkenen in dergelijke processen.

## **12. Omschrijf de projectorganisatie en rolverdeling en geef aan of en zo ja op welke wijze er bij de uitvoering van het initiatief sprake is van samenwerking met of betrokkenheid van andere belanghebbenden.**

INFOLOKET Bouwrituelen is een nieuw initiatief aangejaagd door Buro Bouwrituelen ter gelegenheid van het ingediende initiatief voor het FARO Uitvoeringsprogramma. Een huis voor een collectief aan bouwrituelen beoefenaars en onderzoekers die in 2025 gaan starten met het initiatief onder leiding van

Directeur Buro Bouwrituelen ██████████ (55 jr)

Om de beoogde activiteiten en de bijhorende processen inhoudelijk op elkaar af te stemmen en door te ontwikkelen is ████████ de artistiek en zakelijk leider. Daarnaast vervult ze ook de rol als aanjager /co producent van de case studie in Den Bosch ( bouwritueel zusterflat).

Met jarenlange ervaring als projectontwikkelaar experimenteert ze als social designer sinds 25 jaar met creatieve en gegronde werkwijzen die zorgdragen voor een soepele gedragen transitie in de bouw. Om bouwrituelen als burgerinitiatieven mogelijk te maken heeft ze in 2019 stichting weeshuisjes opgericht. Ze ontwikkelde met bestuursleden, social designers, makers en honderden vrijwilligers een social design aanpak voor bouwrituelen. Learning by doing. Oorspronkelijke, fundamentele manieren van werken die uitgaan van een mee 'open' uitkomst, waarbij mensen integraal onderdeel worden van het herbestemmings en (ver)bouwproces. Als producent met een multidisciplinair team heeft ████████ de afgelopen decennia diverse actieve erfgoedgemeenschappen gebouwd met tienduizenden stadsgenoten in 's Hertogenbosch, Helmond en Den Dungen. Met als doel een hechtere samenleving en meer gemeenschapszin. ████████ geeft sinds 2017 college in bouwrituelen aan de UVH (celebranten opleiding) en heeft veel ervaring met bouwritueelprojecten waarin de omgeving, burgers, makers en maatschappelijke thema's de hoofdrol spelen met als constante factor verbinding en vertrouwen in elkaar, in jezelf en in het project. Ze publiceerde een boek met St Weeshuisjes, gaf een webinar, geeft rondleidingen en diverse lezingen en presentaties over bouwrituelen.

Nu is het de tijd om kennis over bouwrituelen te delen met de rest van Nederland en evt België en dat doet ze op een manier die bij haar past: verbindend, bevlogen, in co-creatie en inspirerend.

Speciaal hiervoor heeft ze het samenwerkingsverband opgetuigd van bouwrituelenbeoefenaars : COLLECTIEF BOUWRITUELEN een multidisciplinair team dat vernieuwende bouwrituelen en met een originele kijk overgangsmomenten in de bouw weten te benutten.

Partners (incl. bijdrage aan uitvoering project) :

██████████ (60 jr.) is voorzitter van Stichting Weeshuisjes en is van beroep cultuurhistoricus en voormalig eigenaar / directeur van BAAC. De bouwwereld en overheid zijn vaak opdrachtgevers en ████████ kent deze werelden heel goed. ████████ is een kei in het verenigen van de zachte en de harde kant. Zijn specialiteiten zijn bouwhistorie, archeologie, castellologie, geesteswetenschappen en [esoterie](#). Hij heeft al meerdere boeken hierover geschreven. Over bouwrituelen zegt hij: "De ziel van een gebouw wordt bepaald door de mens. Die ziel bezit geen eigen leven, maar wordt gevoed door de intenties van de mensen die het gebouw gebruiken. Zo vormen we een elementaal. Bij een leegstaand

gebouw blijft die elementaal verstoken van menselijke levensenergie: het gebouw wordt zielloos. bouwrituelen geven prachtige voorbeelden van mensen die de leegstaande bouwwerken van nieuwe levensenergie voorzagen. Positieve energieën, zoals vertrouwen, creativiteit, openheid, geborgenheid, enzovoort. Zo vormen en voeden wij samen, als sociale gemeenschap, nieuwe levensstructuren. Onze intenties bepalen de sfeer en wijzelf creëren de ziel van een gebouw.” [REDACTED] zal als onderzoeker bouwrituelen beschrijven die in vorige generaties en diverse culturen hebben plaatsgevonden. Deze kennis wordt een inspiratiebron voor de case studies en ook opgenomen in het Inspiratie Aanbod Bouwrituelen en hij deelt erover tijdens het symposium.

[REDACTED] (26 jr.) is onze nieuwsgierige, open-minded (en creatieve) onderzoeker. Ze heeft aan de Technische Universiteit gestudeerd, waar ze is opgeleid tot designer (bachelor Industrial Design) en onderzoeker (master Human Technology Interaction). Als designer is ze geïnteresseerd in social design en human centered design. En haar expertise ligt bij onderzoek doen, vooral binnen projecten die op het raakvlak liggen tussen technologie en de sociale wetenschappen. Ook op vrijwillige basis voor Stichting Weeshuisjes. Ze heeft werkervaring als User Experience onderzoeker, met als focus kwalitatief onderzoek (interviews, focusgroepen en workshops). Ook heeft ze veel kwantitatief onderzoek, web analytics en survey onderzoek gedaan. Voor dit project gaat ze het veldwerk uitvoeren. Daarvoor gaat zomet menen in gesprek, goed luisteren en waarden, sentiment en behoeftes van betrokkenen verzamelen, alsook ze enthousiasmeren om mee te doen. Ook zal ze het “dynamische dossier” bijhouden met alle kennis die wordt verzameld. We verheugen ons op de samenwerking met deze innemende wijze jonge vrouw.

[REDACTED] (48 jr.) beeldende kunstenaar, spreker, docent [REDACTED] ging naar de toneelschool en studeerde daarna af van de Kunstacademie in Den Bosch. Ook volgde hij nog een jaar aan de academie voor Architectuur en Stedenbouw in Tilburg. Hij heeft projecten ontworpen voor de openbare ruimte. Hij creëerde bijvoorbeeld als inspirator het multidisciplinaire platform het Instituut Openbaring Ruimte (OpRui), een organisatie die zich sterk maakt voor interventies in het Publieke Domein door studenten en alumni. [REDACTED] is een vrijdenker en wil overal de lol van in zien. Zo werd hij kasteelheer van Kasteel Geldrop. Hij heeft door heel het land als autonoom kunstenaar een bijdrage geleverd aan transitie van (erfgoed)locaties. “Ik maak projecten die een brede interesse opwekken in ingewikkelde, maatschappelijke vraagstukken. In de meer dan 20 jaar dat ik hiermee bezig ben, heb ik één constante factor ontdekt in alle maatschappelijk tegenstrijdigheden en conflicten waarin ik me heb gemengd. Aan de basis van elk conflict ligt een gesprek dat wij niet hebben gevoerd. Zodra je je best doet om dat gesprek te laten plaatsvinden, ontdek je dat polarisatie niet bestaat. Er is hooguit polariteit. Het belangrijke verschil is dat polariteit zich, in tegenstelling tot polarisatie, wél afspeelt in een geheel waarbinnen de tegengestelde partijen zich bevinden. Een gesprek brengt ons in die zin altijd dicht bij elkaar: Wie toch al tegenover elkaar staan, kan net zo goed aan tafel gaan. Voor dit project hebben we [REDACTED] gevraagd om op alle vlakken vrij commentaar te geven, te spiegelen en opbouwend mee te denken. Hij heeft eerder die rol op zich genomen tijdens de ontwikkeling van een 40 dagen bouwritueel voor een monumentaal kleedkamergebouw. Met [REDACTED] willen we meer perspectief toevoegen aan de ontwikkeling van de handvatten die we bieden voor transformaties van erfgoedlocaties. Zijn visie en ervaringen zullen ook in de podcast te beluisteren zijn. Ook zal hij spreker zijn op het symposium.

[REDACTED] (44 jr.) [REDACTED] is architect, tuinarchitect, initiatiefnemer en buurvrouw van een weeshuisje. [REDACTED] zet zich met ziel en zaligheid in om de leefomgeving te verbeteren. Van opdrachtgevers maar ook van haar zelf. [REDACTED] werd in 2020 bestuurslid van Stichting Weeshuisjes na een positieve ervaring waarbij ze zelf haar talent als architect inzet om een verweesd brugwachtershuisje te transformeren. Geheel vrijwillig geeft ze het goede voorbeeld. Het resultaat is de sociale herbestemming van maritiem erfgoed. [REDACTED] heeft de verantwoordelijkheid op zich genomen voor ontwerp en regie van de verbouwing van het brugwachtershuisje tot sociale koffietent met tribune-terras. [REDACTED] denkt en doet graag mee over hoe een aantrekkelijk publiek domein gecreëerd kan worden. “Leegstaand, kleinschalig erfgoed is bij uitstek geschikt voor participatie. De stichting geeft mensen een plek en maakt het makkelijk & aantrekkelijk om betekenisvol actief te zijn voor een betere leefomgeving. De stichting heeft als doel meer mensen de mogelijkheid te geven hun talenten in te zetten, zodat zij het verschil kunnen maken voor hun eigen buurt.” [REDACTED] weet hoe we een aantrekkelijk en uitnodigend publiek domein kunnen creëren en is niet beroerd de handen uit de mouwen te steken. Met 6 jaar ervaring is ze deskundige in bouwrituelen en weet wat werkt en niet werkt. [REDACTED] is innemend en verbindend. Ze is een social designer en ons artistieke geweten. Ze is goed in visualiseren en formuleren van de verbeeldingskracht die altijd leidt tot handelingskracht.



██████████ (45 jr) █████ is specialist herbestemming en verduurzaming (monumentaal) vastgoed. Ook hij heeft goede ervaringen met twee bouwrituelen. Waarvan hij van een zelf opdrachtgever was. █████ is een onafhankelijk persoon, creatief en eigenwijs, commercieel gedreven en maatschappelijk betrokken. Sensitief, creatief, met discipline en resultaatgerichtheid. Hij heeft onder andere meegewerkt aan de herbestemming van Campinafabriek in Eindhoven en de Steenfabriek de Bunswaard in Beuningen. Circulariteit en biobased bouwen spelen voor hem een belangrijke rol. Kwaliteit, integriteit, duurzaamheid en (waarde)creatie staan centraal. █████ pakt het grondig aan en is onafhankelijk. Zo gaan we ook zijn perspectief toevoegen aan de ontwikkeling van het inspiratie aanbod.

██████████ (56 jr): Onze vaste huisstijl grafisch vormgever van al onze bouwrituelen. Ook al woont ze in Londen voelt ze heel nabij. █████ mooiste herinnering aan Holland is het leven in een anti-kraakgebouw van de Raad met 16 andere studenten. Ze creëert al heel lang visuele identiteiten voor talloze klanten en effectieve bekroonde campagnes. Voor alle bouwrituelen van erfgoedlocaties maakte ze een sterke identiteit /huisstijl. Haar vormgeving droeg bij aan loyaliteit en drong door tot gedragsverandering. █████ werkt op een hele prettige, creatieve, integratieve en relationele manier samen.

We werken samen met Erfgoed Brabant, Gemeente 's-Hertogenbosch, Brabant Wonen, Universiteit voor Humanistiek, Reinwardt Academie, Saxion Deventer, Boost Ontwikkeling,

### **13. Omschrijf in welke mate en op welke wijze vrijwilligers worden ingezet voor de uitvoering van het initiatief.**

In ons team bevinden zich 2 personen die zich op vrijwillige basis committeren aan de uitvoering van dit project.

In het onderzoek (activiteit 1) werken 25 mensen mee met het onderzoek op vrijwillige basis.

In de casestudies initiëren en werken lokale betrokken (oud) bewoners op vrijwillige basis mee aan de bouwritueel activiteiten. Afhankelijk van motivatie, eigen ingebrachte ideeën en plannen van deze burgers die willen bijdragen aan de vormgeving van het bouwritueel varieert de intensiteit van betrokkenheid of rol. Ook de partners en stakeholders werken vrijwillig mee aan kennisdeling, kennistoetsen en kennis verzamelen.

Aan het symposium werken medewerkers van Erfgoed Brabant en Gemeente 's-Hertogenbosch Erfgoedafdeling (communicatie) vrijwillig mee.

Aan de verspreiding / "ambassadeurs werk" van het Inspiratie Aanbod Bouwrituelen werken meerdere mensen uit het collectief Bouwrituelen vrijwillig mee.

**Plan voor kennisontwikkeling en kennisdeling en de daarbij beoogde doelgroep(en). De resultaten, inzichten en ervaringen die voortkomen uit uw initiatief moeten ten goede kunnen**

komen aan het hele erfgoedveld. De manier waarop u hier invulling aan geeft wordt meegewogen in de beoordeling.

**14.Omschrijf hoe u de resultaten, ervaringen en bevindingen van uw initiatief actief deelt met het Faro- netwerk en andere relevante doelgroepen. Werk een plan uit voor kennisontwikkeling en -deling, inclusief de beoogde doelgroep(en) en omschrijf daarin hoe de resultaten van het initiatief worden gedeeld.**

| <b>ONDERDEEL SYMPOSIUM</b>  | <b>BESCHRIJVING</b>  |
|-----------------------------|--|
| <b>Doelstellingen</b>       | <p>Kennis delen over bouwrituelen uit heden en verleden. Nieuwe inzichten worden gedeeld.</p> <p>Lancering van het INSPIRATIE AANBOD</p> <p>Infoloket Bouwrituelen onder de aandacht brengen.</p>  |
| <b>Doelgroep(en)</b>        | <p>Met het INSPIRATIE AANBOD in een “dynamisch dossier”( die up to date blijft) kunnen geïnteresseerden kennis nemen van ervaringen van anderen met bouwrituelen en dit toepassen in de eigen praktijk. Het symposium draagt bij aan kennisoverdracht over bouwrituelen en het verspreiden van dit INSPIRATIE AANBOD.</p>  |
| <b>Doelgroep(en)</b>        | <p>Lokale initiatiefnemers, lokale overheid, bouwers, vastgoedpartijen, erfgoedeigenaren en ontwerpers, erfgoed specialisten. Landelijke kenniscentra (bijvoorbeeld LKCA), Nieuw Instituut, Meertens Instituut, Vastgoed netwerk clubs, Erfgoedcentra/huizen, relevante opleidingen. En misschien ontdekken we nog nieuwe doelgroepen en zien we die nu over het hoofd.</p>          |
| <b>Boodschap</b>            | <p>Verkrijg en deel nieuwe inzichten over bouwrituelen en het omgaan met transitie in erfgoed. Ga aan de slag met bouwrituelen.</p>  |
| <b>Communicatiemiddelen</b> | <p>E-mail, social media, persberichten, nieuwsbrieven en website van onszelf en de verschillende stakeholders van het symposium.</p> <p>Podcast = ter gelegenheid van het symposium wordt een podcast geproduceerd. Dit wordt gedeeld de dag na het symposium, voor iedereen die wel op de hoogte is van het symposium en graag toch kennis wil opdoen over het FARO initiatief.</p> |
| <b>Frequentie</b>           | <p>Er wordt 1 symposium georganiseerd.</p>   |
| <b>Budget</b>               | <p>Budget voor de communicatie-inspanningen incl het ontwerpen, uitvoeren en verspreiden van communicatie-uitingen.</p>  |

|                           |   |
|---------------------------|---|
| <b>Beoogde resultaten</b> | Aantal bezoekers symposium: 200<br>Gebruik van dynamisch dossier stimuleren |
|---------------------------|---|

| <b>ONDERDEEL</b>     | <b>BESCHRIJVING</b>  |
|----------------------|--|
| <b>INFO LOKET</b>    | Na afloop van het hele traject willen we vanuit het infoloket opereren en onze kennis delen en verspreiden.  |
| Doelstellingen       | Herkenbaar informatiepunt zijn voor kennisdeling op het gebied van nieuwe bouwrituelen.<br>Nieuwe manieren onderzoeken om kennis over dit onderwerp te verspreiden.  |
| Doelgroep(en)        | Lokale overheid, bouwers en vastgoedpartijen, erfgoedeigenaren, ontwerpers en lokale initiatiefnemers . Landelijke kenniscentra (bijvoorbeeld LKCA)  |
| Boodschap            | Verkrijg en deel nieuwe inzichten over het omgaan met transitie in erfgoed en nieuwe bouwrituelen.   |
| Communicatiemiddelen | e-mail, social media, persberichten, nieuwsbrieven en website en aan de gevel van het huisje waar het Infoloket “kantoor” houdt.   |
| Frequentie           | Er wordt 1 infoloket gerealiseerd  |
| Budget               | Budget zie begroting   |
| Beoogde resultaten   | 500 mensen die van het Inspiratie Aanbod gebruik maken in 2026,<br>Inspiratie Aanbod blijven aanvullen van nieuwe inzichten / ervaringen<br>Beschikbaar om geïnteresseerden in bouwrituelen een handje te helpen |

**15. De gevraagde financiële bijdrage moet in verhouding staan tot de verwachte impact van het initiatief. Behalve een projectplan dient u ook een begroting toe te voegen (separate bijlage). Omschrijf hieronder op welke wijze u de mogelijkheden van cofinanciering (eigen bijdrage en bijdragen derden) heeft onderzocht en wat daarvan de uitkomst is geweest.**

Cofinanciering

Activiteit 2 : In het onderzoek naar Cofinanciering heeft ons onlangs toch doen besluiten een andere case studie in te brengen. Eea in overleg met team RCE /FARO Uitvoeringsprogramma. Ter info: het afgelopen half jaar had [REDACTED] met [REDACTED] (erfgoedbeleid medewerker van Gemeente Gorinchem) en een door haar voorgestelde lokale social designer afspraken gemaakt. Zo pitchte [REDACTED] 2 september jl. nog voor co-financiering bij de Erfgoedtafel Waterdriehoek van de Provincie Zuid-Holland. De waardevolle feedback op deze aanvraag heeft haar doen besluiten dat dit beoogde bouwritueel geen goede case studie is voor de ontwikkeling van het Inspiratie Aanbod. We nemen de interessante ervaring hoe om te gaan met een echtpaar, dat al tientallen jaren strijd tegen de sloop, wel mee in onderzoeksdeel. Het uiteindelijke Inspiratie aanbod zal daardoor interessant zijn voor dezelfde problematiek als in Gorinchem. Echter voor een hele case studie kiezen we voor een beter alternatief.

In Den Bosch werd Buro Bouwrituelen nml. een andere case-studie aangereikt. Dit betreft een bouwritueel aan de vooravond van de sloop van de iconische Zusterflat aan de Zuid-Willemsvaart. Het betreft een co productie met woningbouwcoöperatie Brabant Wonen en de Ontwikkelaar Boost herbestemming. De Gemeente Den Bosch heeft gevraagd om dit te organiseren en vindt het interessant dat het onderdeel is van het Faro uitvoeringsprogramma. Het Bouwritueel wordt tevens de eerste van een rode draad aan bouwrituelen tijdens het grootse stadsontwikkeling project Bloemenkwartier . Er zullen zodoende in de komende 10 jaar meerdere overgangsmomenten in gemeenschappelijkheid gevierd worden. De financiering van deze case studie is inmiddels rond. En de planning komt overeen met het FARO initiatief. Alle stakeholders willen meedoen aan dit praktijkonderzoek.

Activiteit 3: Voor de cofinanciering van de andere casestudie heeft het [Lighthouse fonds](#) inmiddels toegezegd om mee te financieren aan de studenten Challenge. Mocht er voor de uitvoering van deze case-studie meer middelen nodig zijn, helpen we de initiatiefnemer om dat van de eigenaar van de erfgoed locatie, gemeente subsidie of iets dergelijks aan te vullen. We denken dat voor 2.500 euro excl btw zeker een kleinschalig bouwritueel mogelijk moet zijn.

Activiteit 5: De directie van de erfgoedafdeling Gemeente 's-Hertogenbosch heeft toegezegd dat het symposium kosteloos gehouden mag worden in het Groot Tuighuis. Ook helpen ze met communicatie en wervingscampagne. Dit laatste zal ook met ondersteuning van Erfgoed Brabant plaatsvinden. Op moment van schrijven is dat nog niet gekapitaliseerd aangezien nog niet precies helder is hoeveel uren dat betreft en welke communicatie uitingen aangeboden worden.

Activiteit 4 en 6: Stichting Weeshuisjes is tot nu toe de grootste opdrachtgever geweest van Buro Bouwrituelen. Bouwrituelen voor verweesde brugwachtershuisjes aan de Zuid-Willemsvaart. In 2025 vieren ze het 200 jarig bestaan van de Zuid-Willemsvaart met 7 brugwachtershuisjes in Brabant. Dit overgangsmoment is voor de stichting een reden om bij te dragen aan de ontwikkeling van kennisoverdracht. Hiervoor doen ze aanvraag bij Cultuurfonds Noord Brabant. Daarnaast stelt Stichting Weeshuisjes het brugwachtershuisjes aan Sluis0 ter beschikking als fysieke ontmoetingsplek Info Loket Bouwrituelen. Deze kosten zijn niet gekapitaliseerd omdat we geen idee hebben wat de commerciële huurwaarde zou kunnen zijn. Dit huisje is sinds 2016 in beheer bij de Stichting voor maatschappelijke, sociale en culturele activiteiten. ST Weeshuisjes stelt haar abonnement op Brabant Cloud beschikbaar plus een betrokken vrijwilliger om Inspiratie Aanbod te publiceren op Brabant Cloud. Ook dit wordt niet gekapitaliseerd.

Ingevuld door: BURO BOUWRITUELEN - [REDACTED]  
Datum: 6 september 2024